

בבית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים אזרחיים

ע"א 2792/13

לפני: כבוד השופט י' דנציגר
כבוד השופט צ' זילברטל
כבוד השופטת ד' ברק-ארז

המערערת: עמותת רופאי השיניים הערביים בישראל

נגד

המשיבים: 1. ד"ר נתן שטיירמן
2. מרפאת "שן עולם בע"מ"
3. ד"ר סלים נחלה
4. בית החולים הצרפתי

ערעור על פסק דינו של בית המשפט המחוזי בנצרת בתיק
ה"פ 11-08-44442 שניתן ביום 21.2.2013 על ידי כב' השופט
יוסף בן-חמו

תאריך הישיבה: ח' באייר התשע"ד (08.05.14)

בשם המערער: עו"ד ד"ר אלון גלעדי; עו"ד מאיה גלעדי-זולסון

בשם המשיבים 1-2: עו"ד שחר אגמון

בשם המשיבים 3-4: עו"ד שכיב קובטי

פסק-דין

השופט צ' זילברטל:

ערעור על פסק דינו מיום 21.2.2013 של בית המשפט המחוזי בנצרת (כב' השופט י' בן-חמו) בה"פ 11-08-44442, בגדרו נדחתה תובענת המערערת למתן סעד הצהרתי לפיו יוצהר כי השימוש בתואר "פרופסור" על-ידי המשיב 1 (להלן: המשיב),

או מי מטעמו, נעשה שלא כדין, ולמתן צו מניעה האוסר עליו לשאת תואר זה ולעשות בו שימוש בכל פורום שהוא.

עיקרי העובדות

1. המשיב הוא רופא שיניים במקצועו ובין היתר הוא בעליה של המשיבה 2, מרפאת השיניים "שן עולם" (להלן: המרפאה), הממוקמת בשטח המשיב 4, בית החולים הצרפתי בנצרת (להלן: בית החולים), שמנוהל על-ידי המשיב 3, ד"ר נחלה. המערערת היא עמותה, המציגה עצמה כפועלת למען ציבור רופאי השיניים הערביים וציבור המטופלים.

במהלך שנת 2009 מונה המשיב על-ידי האוניברסיטה לרפואה ורוקחות "קרול דה-וילה" בבוקרשט, לפרופסור עמית אוניברסיטאי בפקולטה לרפואת שיניים, המחלקה לאימפלנטולוגיה אוראלית (מדעי השתל) בבית החולים הקליני לכירורגית פה ולסת "פרופ' דן טאודורסקו", חוג א.ם. די. 15, למשך סמסטר ב' של אותה שנת לימוד, בה לימד באותו מוסד (2.3.2009 – 31.7.2009). בהזדמנויות אחדות נעשה בקשר עם המשיב שימוש בתואר "פרופסור" בווריאציות שונות. חלקן יפורט בקצרה, כדלקמן:

(א) בפרוטוקול ישיבה מס' 246 של ועדת העבודה, הרווחה והבריאות, הכנסת ה-18 (8.3.2010), נכלל המשיב ברשימת המוזמנים כאשר לצד שמו והגדרת עיסוקו ומקצועו כרופא שיניים, יוחס לו התואר "פרופסור".

(ב) ביום 12.8.2011 התפרסמה באתר האינטרנט בשפה הערבית "בוקרא" כתבה שכותרתה: "צוות מרפאת 'שן עולם' מלווה מטופליו לאורך כל תקופת הטיפול". לאורך הכתבה האמורה, אשר סקרה את פעילות המרפאה, צוין שמו של המשיב בליווי התואר "פרופסור", כאשר בסיומה מצוי "כרטיס ביקור" של המשיב המפרט את הישגיו המקצועיים וכולל את הפרט: "השיג תואר פרופסור בעבודתו".

(ג) על דלת המרפאה מופיע הכיתוב: "בהנהלת: פרופסור ד"ר נ. שטיירמן". כמו כן, במסמכי המרפאה, הכוללים תכניות טיפול והצעות מחיר מטעמה, יוחס למשיב התואר האמור באופן דומה.

2. המערערת, אשר סברה כי המשיב עשה שימוש בתואר פרופסור שלא כדין, פנתה למשרד הבריאות לבירור האם המשיב אכן רשאי לשאת בתואר האמור. ביום

21.2.2012 נשלח לבא-כוח המערערת מכתב מטעם מנהל האגף לרישוי מקצועות רפואיים ובו נכתב כי אין בידו מידע כלשהו שיש בו לאשר או להכחיש כי המשיב הוא בעל תואר פרופסור. אולם, ככל הידוע לו, לא הגיש המשיב בקשה למשרד הבריאות להכרה בתואר פרופסור, וממילא הוא לא קיבל אישור שכזה. יצוין, כי עוד ביום 9.10.2011 נשלח למשיב מכתב מטעם האגף להבטחת איכות במשרד הבריאות ובו נכתב, בהתייחס לכתבה שפורסמה באתר "בוקרא" ולהודעה מטעם המשיב כי הוא עושה שימוש בתואר האמור במקרים נוספים, כי ברשומות משרד הבריאות אין למשיב תואר פרופסור, ולפיכך השימוש שהלה עושה בתואר אינו כדין, בהיותו מנוגד לסעיף 36 לפקודת רופאי השיניים [נוסח חדש], התשל"ט-1979 (להלן: הפקודה), ולתקנות 2(1)(א), 2(1)(ב) ו-2(1)(ח) לתקנות רופאי השיניים (פרסומת אסורה), התשס"ט-2009 (להלן: התקנות).

3. המערערת הגישה לבית המשפט המחוזי בנצרת תובענה בדרך של המרצת פתיחה למתן סעד הצהרתי לפיו יוצהר כי נעשה על-ידי המשיב שימוש שלא כדין בתואר פרופסור, ולמתן צו מניעה האוסר עליו לשאת תואר זה או לעשות בו שימוש בכל פורום שהוא. תחילה, צורפו משרד הבריאות והמועצה להשכלה גבוהה כמשיבים נוספים בתובענה, אולם בשל התחייבותם לטפל בתלונת המערערת באמצעות הגורמים המוסמכים מטעמם, נמחקה התובענה כנגדם. בהתאם להצעת בית המשפט המחוזי, הגיעו הצדדים להסדר דיוני לניהול ההליך בדרך של הגשת סיכומים בכתב, בגדרם יהיו רשאים להפנות למסמכים שהוגשו על-ידם במסגרת כתיב בי-הדין, ובית המשפט יפסוק על סמך החומר הקיים.

פסק דינו של בית המשפט המחוזי

4. בית המשפט המחוזי דחה את תביעת המערערת, בקבעו כי המשיב לא עשה שימוש לרעה בתוארו או פרסם עצמו כפרופסור שלא כדין. נקבע כי התואר הוענק למשיב על-ידי מוסד אשר לימודי הרפואה בו מוכרים על-ידי משרד הבריאות, וכי אין כל הוראה בחוק המועצה להשכלה גבוהה, התשי"ח-1958 האוסרת שימוש בתואר אקדמי שהוענק במוסד מחוץ לישראל. יחד עם זאת, קבע בית המשפט כי השימוש בתואר פרופסור על-ידי המשיב בגדר פרסומת כפוף להוראת תקנה 2(1)(ח) לתקנות, שזו לשונה:

2. פרסומת מסוג, בצורה או בדרך כמפורט להלן, היא פרסומת שיש בה כדי להטעות את הציבור, או כדי לפגוע בכבוד המקצוע:
(1) תכנים –

...

(ח) שימוש – בידי מי שעיקר עיסוקו ברפואת שיניים הוא בישראל – בתואר פרופסור ברפואת שיניים, אלא אם כן נזכר התואר לאחר שמו ותוארו ברפואת שיניים של המורשה לריפוי שיניים, וצוין בצדו שם המוסד והארץ שבה ניתן והתקופה שבה כיהן כפרופסור;

לפיכך נקבע, כי המשיב רשאי לעשות שימוש בתואר פרופסור לצד שמו "ככל שאין בכך כדי להוות פרסומת המטעה את הציבור או פוגעת בכבוד המקצוע ובהתאם לתנאים שנקבעו לשם כך בחוק". בכפוף לכך, קבע בית המשפט, כי ציון התואר "פרופסור" לצד שמו של המשיב ולצד תוארו כ"ד"ר", כפי שנעשה על דלת המרפאה ועל גבי מסמכיה, הוא כדין. כמו כן, בהתייחסות בית המשפט לפרסום שנעשה באתר "בוקרא" נקבע, בהתאם למכתב הבהרה שצורף מטעם מנהלי האתר, כי הפרסום נעשה על דעתם וביוזמתם של כתבי האתר וללא ידיעתם של הנתבעים, וממילא אין מדובר בכתבת פרסום כי אם בכתבה ביקורתית. כמו כן נקבע, כי הצגת המשיב כפרופסור לא בוצעה לבקשתו, כי אם ביוזמת הכתב. נוכח זאת, נקבע כי המכתב שנשלח מטעם האגף להבטחת איכות במשרד הבריאות, בו צוין כי המשיב עשה שימוש שלא כדין בתואר פרופסור במסגרת הכתבה האמורה, איננו מסייע להוכחת טענות המערערת, שכן כלל לא מדובר בפרסום מטעם המשיב. לבסוף, באשר לציון שמו של המשיב כפרופסור בפרוטוקול ישיבת ועדת הכנסת, קבע בית המשפט כי הרישום האמור לא נעשה בידיעתו של המשיב, וממילא אין לראות בפרוטוקול משום "פרסום" לעניין התקנות.

5. באשר למשיבים 3-4, פסק בית המשפט המחוזי כי אין להם מעורבות בנושא התובענה, שכן בהתאם להסכם שנחתם בין המרפאה לבית החולים מדובר במערכת יחסים של משכיר-שוכר, בנוסף לשירותי הרדמה שמעניק בית החולים למרפאה בתשלום נפרד. לפיכך, נקבע שהמשיב אינו עובד בית החולים ואינו מצוי באחריותו.

6. בסיכום פסק דינו עמד בית המשפט המחוזי על הרושם שקיבל לפיו, בדומה להליכים קודמים בהם נקטה המערערת כלפי המשיבים, המניע לתביעת המערערת הוא הרצון לחסום תחרות עסקית בינה לבין המרפאה, ולא דווקא השאיפה לבירור השאלה מי רשאי לשאת בתואר האמור. בית המשפט המחוזי חייב את המערערת בתשלום הוצאות משפט ושכר טרחת עו"ד בסך של 25,000 ש"ח למשיבים 1-2 ו-25,000 ש"ח למשיבים 3-4.

7. המערערת מבקשת להורות על ביטול פסק דינו של בית המשפט המחוזי ועל מתן הסעדים שהתבקשו על-ידיה בגדר ההליך שהתנהל בפניו. לשיטתה, תוצאת פסק הדין משמעה המשך הטעיית הציבור, פגיעה במקצוע והפליית ציבור רופאי השיניים בשל מתן יתרון שלא כדין למשיב.

8. ראשית נטען, כי בהיבט העובדתי טעה בית המשפט כשקבע, ביחס לחלק מהמקרים שהובאו בפניו, כי המשיב לא עשה בגדרם שימוש בתואר פרופסור. בין היתר, נטען, כי החלטת בית המשפט לפיה הכתבה שהתפרסמה באתר "בוקרא" נעשתה ללא ידיעתם של המשיבים שגויה, שכן הכתבה רצופה בציטוטים מפי המשיב ועובדים נוספים במרפאה, ובכלל זה אשת משאבי האנוש של המרפאה המצוטטת בעודה מתייחסת למשיב כ"פרופסור". כמו כן, משיגה המערערת על קביעת בית המשפט כי כתב האתר הוא שבחר לייחס התואר למשיב, מאחר שלטענתה הדבר נעשה לבקשת ובהכוונת המשיב עצמו.

9. שנית, המערערת טוענת כי המשיב אינו פרופסור ואינו רשאי לשאת תואר זה בישראל. לשיטתה, לא ייתכן כי המשיב ייהנה מהאפשרות להשתמש בתואר האמור, המעיד על מומחיות ומקצועיות, כתולדה של חצי שנה בלבד בה לימד במוסד אקדמי בבוקרשט; כאשר בארץ, על מנת להשיג את התואר האמור, נדרשת השקעה של שנים רבות. לעניין זה טוענת המערערת, בין היתר, כי גם בהינתן שהאישור אשר ניתן למשיב מאוניברסיטת בוקרשט מספק על מנת שיוכל להתהדר בתואר האמור, מדובר באישור שניתן לחצי שנה בלבד, שאינו תקף עוד. זאת ועוד, המערערת מפנה לסעיף 36 לפקודה, לפיו מורשה לריפוי שיניים לא ישתמש בכינוי המעיד על מעמדו וכשירותו המקצועיים ללא שקיבל לכך אישור ממנכ"ל משרד הבריאות (להלן: המנהל). לטענתה, המשיב לא קיבל אישור להשתמש בתואר זה בארץ בכלל, ובהקשר של רפואת שיניים בפרט, כנדרש על-פי הסעיף - כפי שאף הובהר במכתבים שנשלחו למשיב ולמערערת על-ידי משרד הבריאות. על כן, השימוש שהמשיב עושה בתואר אינו כדין. לטענת המערערת, קביעת בית המשפט המחוזי כי המכתב מטעם האגף להבטחת איכות במשרד הבריאות אינו רלבנטי לענייננו מאחר שהוא מתייחס לפרסום באתר "בוקרא" שלא נעשה בידיעת המשיב, מחטיאה את עצם אי החוקיות שבנשיאת התואר על-ידי המשיב. כמו כן, מציינת המערערת כי מכתב זה לא הופנה כלפי אותו פרסום בלבד, כי אם גם כלפי שימושים נוספים בתואר שנעשו על-ידי המשיב. בנוסף, נטען כי עניינו של המשיב אינו נכנס לגדר הסעיפים בחוק המועצה להשכלה גבוהה אשר דנים במעמדו

של תואר מוכר בישראל. על כן, אף לפי חוק זה, שימוש המשיב בתואר פרופסור אינו כדין.

לחלופין, לטענתה, גם בהינתן שאכן זכאי המשיב לשאת בתואר פרופסור, עניינו של המשיב אינו נכנס לגדר תקנה 2(1)(ח) לתקנות, אשר מתייחסת לשימוש בתואר פרופסור ברפואת שיניים בפרסומת. שכן, לשיטתה, המשיב אינו בעל תואר פרופסור לרפואת שיניים, כי אם, לכאורה, פרופסור עמית אוניברסיטאי במחלקה לאימפלנטולוגיה אוראלית לתקופה מוגבלת. לפיכך, השימוש בתואר פרופסור לרפואת שיניים מצדו נכנס בגדר תקנה 2(1)(א) בדבר פרסומת שיש בה עובדות שגויות ומטעות. בשולי הדברים טוענת המערערת, כי אף אם יקבע כי תקנה 2(1)(ח) היא הרלבנטית לעניינו של המשיב, תמוהה קביעתו של בית המשפט המחוזי כי סעיף זה מכשיר את הפרסום על דלת המרפאה ומסמכיה, נוכח העובדה כי לא צוינו בפרסום זה כלל הפרטים הנדרשים על-פי התקנה.

10. שלישית, טוענת המערערת כי טעה בית המשפט באפיינו את הקשר בין בית החולים והמרפאה. לטענתה, הקביעה כי מדובר ביחסי משכיר-שוכר מנוגדת לפסיקת בית משפט זה בהליכים קודמים בין הצדדים. כמו כן, לשיטתה, קביעה זו מתעלמת מסעיפי ההסכם בין בית החולים למרפאה, אשר מעידים על יחסי כפיפות ברורים.

11. רביעית, לטענת המערערת נפל פגם מהותי בהליך בבית המשפט המחוזי כאשר הוא חרג מהסדר הדיוני המוסכם. לטענתה, המשיבים הפנו בסיכומיהם למסמכים אשר לא בא זכרם בכתבי בי-הדין שהוגשו על-ידם, ובכל זאת, בית המשפט הסתמך על מסמכים אלו בפסק דינו ואף ציטט מהם, כל זאת ללא מתן אפשרות לתגובת המערערת. סירוב זה למתן אפשרות תגובה מקים, לשיטתה, פגם נוסף בהליך בדמות חשש לדעה קדומה. פגם זה אף מתבטא, לטענתה, בהתבטאויות בית המשפט ביחס למניע הזר של המערערת בהגשת התביעה ובנקיטת הליכים קודמים נגד המשיבים. לשיטת המערערת, בשל כך אף הושגו עליה הוצאות ושכר טרחה בשיעור גבוה מהמקובל, אשר יש לבטלם.

טענות המשיבים

12. לטענת המשיבים 1-2, דין הערעור להידחות בשל חוסר תום ליבה של המערערת והשימוש לרעה בהליכים משפטיים מצידה. שכן, לשיטתם, הליך זה וההליכים הקודמים שנקטה המערערת נגד המשיבים מונעים על-ידי ניסיונה הפסול

להפוך את מערכת המשפט לכלי שרת לחסימת תחרות עסקית לגיטימית. כמו כן טוענים המשיבים 1-2, כי למערכת קיימת הזכות לפקח על חבריה בכל הקשור לשימוש בתואריהם האקדמיים, אך לא קמה לה כל עילה משפטית תקפה שמכוחה יכולה היא לכפות מרותה על המשיב, אשר אינו ומעולם לא היה חבר במערכת.

13. לגופו של עניין, המשיבים 1-2 סומכים ידיהם על פסיקתו של בית המשפט המחוזי לפיה המשיב כלל אינו מתהדר בתואר פרופסור, הגם שהוא רשאי לעשות כן היה ויחפוץ, בכפוף לתנאים שנקבעו בחוק, שכן המשיב קיבל תוארו מאוניברסיטה המוכרת על-ידי משרד הבריאות. יתרה מזאת, לטענתם, אף אם התואר שניתן למשיב לא הוכר על-ידי המוסדות הישראליים, גם אז היה המשיב רשאי לעשות שימוש בתואר האמור, ובלבד שיצמיד לשמו את התואר "דוקטור", תוך ציון התואר "פרופסור" בשורה נפרדת בתוספת המקום ותקופת הזמן שבהם כיהן כפרופסור מחוץ לישראל. לתמיכה בטענתם זו, מפנים המשיבים 1-2 לתקנה 2(1)(ח) לתקנות, ולנייר עמדה שפורסם על-ידי ההסתדרות הרפואית בישראל בחודש מאי 2009, הקובע כי זו התצורה הנכונה בה רופא יוכל לעשות שימוש בתואר "פרופסור לרפואה" שניתן לו מחוץ לישראל ולא הוכר באופן רשמי על-ידי אחת מהפקולטות בארץ.

14. בנוסף, לטענת המשיבים 1-2, אין כל הוראה בחוק המועצה להשכלה גבוהה האוסרת שימוש בתואר אקדמי שהוענק במוסד להשכלה מחוץ לישראל. באשר לסעיף 36 לפקודה – לשיטתם, הסעיף אוסר על שימוש בכינוי מקצועי בלבד, וזאת במובחן מכינוי אקדמי, כבענייננו. המשיבים 1-2 אף מבקשים להקיש לענייננו מסעיף 35(ב) לפקודה, המאפשר להתיר את השימוש בתואר "דוקטור" גם למי שאינו דוקטור, ובלבד שסיים את לימודיו במוסד להשכלה גבוהה וקיבל דיפלומה שמשרד הבריאות הכיר בה. לבסוף, לטענתם, מסעיף 54 לפקודה עולה כי בפקודה אין כל איסור על השימוש בתואר פרופסור, כי אם רק איסור על השימוש בתואר דוקטור או בתואר מומחה.

15. המשיבים 3-4 סומכים ידיהם על קביעת בית המשפט המחוזי לפיה המשיב אינו עובד בית החולים ואינו נתון למרותו. לטענתם, אין להם כל מעמד בכל הקשור לסעד המבוקש, שהרי המערכת אינה עותרת לכל סעד נגד המשיבים, שאינם מוסמכים לאסור על המשיב את השימוש בתואר פרופסור. זאת ועוד, המשיבים 3-4 טוענים כי דין התובענה שהוגשה לבית המשפט המחוזי היה להידחות על הסף, וזאת על יסוד מספר טעמים, הקשורים בין היתר לסיווג ההליך המשפטי ולסמכות בית המשפט המחוזי לדון בו; להיעדר יריבות ביניהם לבין המערכת; ולאופי התיאורטי של הסעד המבוקש כלפיהם.

16. לאחר שעיינתי בחומר שהונח בפניי, הגעתי לכלל מסקנה כי דין הערעור להתקבל בכל הנוגע למשיבים 1-2 ולעניינם בלבד. להלן אמקד את הדיון בשאלה המשפטית האם השימוש בתואר פרופסור על-ידי המשיב נעשה כדין בהתייחס בעיקר לכיתוב המצוי בפתח המרפאה. לגבי כיתוב זה, במובחן, לכאורה, מהשימושים האחרים אותם פרטה המערערת, לא יכולה להיות מחלוקת כי הוא נעשה על-ידי המשיב או על דעתו.

תחילה יש לבחון מהן המגבלות הקיימות בדין, אם בכלל, על האפשרות של המשיב לעשות בנסיבות המקרה דנא שימוש בתואר פרופסור, ולא רק בהקשר של "פרסומת". אגב, נראה כי הכיתוב על דלת המרפאה, על-פי מהותו ומטרתו, אינו בגדר פרסומת; אם כי שאלה זו לא הוכרעה, ואין בהגדרת המונח "פרסומת" בתקנות כדי להבהיר את מצב הדברים, בהיותה הגדרה המתמצת באמירה לפיה 'כתבת תדמית' היא בגדר פרסומת בעוד ש'כתבה, מאמר או ידיעה עיתונאית' אינם פרסומת.

17. סעיף 36 לפקודה קובע כדלהלן:

"36. מורשה לריפוי שיניים לא יטול לעצמו כינוי או הגדר המסתברים כרמז שיש לו מעמד או כשירות מקצועיים זולת אלה שיש לו למעשה ושפורטו בבקשה שהגיש לרשיון או לתעודת היתר - או בבקשה אחרת אם רכש אותם לאחר מכן - ושהמנהל אישר אותם, ולא ישתמש בכינוי או הגדר כאמור בנוגע לעבודתו המקצועית או לחצריו ולא יציג אותם על חצריו".

איסור השימוש בכינוי
שלא הורשה

אגב, הוראה כמעט זהה מצויה בסעיף 9 לפקודת הרופאים [נוסח חדש], התשל"ז-1976. בית משפט זה עמד על כך ש"עיקר תכליתו של הסעיף הנדון היא הגנה על האינטרס הציבורי ועל המידע של הציבור בדבר ההשכלה, ההכשרה והרמה המקצועית של רופא השיניים" (ע"א 2518/02 ד"ר סמיון נ' שר הבריאות, פסקה 6 (5.1.2003) והאסמכתאות המופיעות שם). נדמה כי ברגיל, סעיף זה נועד להבטיח הימנעות ממצב בו "מורשה לריפוי שיניים" (כהגדרת מונח זה בפקודה, מונח הכולל בתוכו גם רופא שיניים) מתהדר במומחיות בתחומים מקצועיים ספציפיים מבלי שתהיה בידו הסמכה כדין. ואולם, בענייננו עולה השאלה האם שימוש שעושה רופא שיניים בתואר "פרופסור", שהוא בעקרו תואר אקדמי, מהווה "כינוי או הגדר המסתברים כרמז

שיש לו מעמד או כשירות מקצועיים". לשיטתי, התשובה לשאלה זו חיובית, בראש ובראשונה כיוון שנקודת המבט המכריעה בסוגיה היא נקודת מבטו של הציבור הרחב, ובכללה המשמעות שמייחס הציבור לתואר האמור ומידת השלכתו על תפיסת מקצועיותו ומומחיותו של הרופא העומד בפניו. בהקשר זה ראוי ליתן את הדעת לתמונה המתקבלת מנייר עמדה שפרסמה ההסתדרות הרפואית בישראל (שאליו הפנו דווקא המשיבים 1-2):

"התואר 'פרופסור' (פרופ') הוא תואר אקדמי, הניתן לרופא המלמד או העוסק במחקר במסגרת אוניברסיטאית. אין לתואר זה ולא כלום עם טיפול בחולים. למרות שאנו סמוכים ובטוחים כי הקורא לעצמו 'פרופסור' אכן קיבל תואר זה ביושר, הרי במדינות שונות משמש התואר 'פרופסור' במצבים שונים ולמטרות שונות. הדבר עלול לגרום להטעיית הציבור, בייחוד אם התואר 'פרופסור' ניתן לצורך הוראה לפרקי זמן קצובים באוניברסיטה זרה, או שהתואר 'פרופסור' שבו מחזיק האדם אינו בתחום הרפואה. במשך שנים אנו שבים ונתקלים בתלונות מצד הציבור בנושא זה. הציבור הרחב בארץ רואה באדם המחזיק בתואר 'פרופסור' רופא בכיר ומנוסה יותר ומעדיף אותו לעיתים קרובות על פני סתם 'דוקטור'. פועל יוצא מעמדת הציבור הוא שהתואר 'פרופסור' נושא עמו יתרונות כלכליים ברורים וחד-משמעיים. נקל אפוא להבין את רחשי לבו של ציבור, המבקש להיות בטוח שה'פרופסור' שהגיע אליו הוא אכן פרופסור לרפואה על פי הקריטריונים המקובלים בארץ" ("מי ייקרא פרופסור?" (נייר עמדה של ההסתדרות הרפואית בישראל, 2009); והשוו: ת"א (מחוזי י-ם) 3002/05 גור אריה נ' ד"ר דודאי, פסקה 82 (2.9.2007)).

נוכח הדברים האמורים, סבורני כי התואר "פרופסור" הוא בגדר "כינוי" המסתבר בעיני הציבור למצער כ"רמז" כי לנושא בו יש "מעמד" מקצועי מסוים (על-פי המונחים שבסעיף 36 לפקודה). מסקנה זו עולה גם מהנוסח המקורי האנגלי של סעיף 36 לפקודה, הוא סעיף 10(3) לפקודת רופאי השיניים, 1945, כדלהלן: (ההדגשה הוספה):

"No person authorized to practice dentistry shall take or use, or fix to, or use in connection with his premises or practice, any title or description reasonably calculated to suggest that he possesses any **professional status or qualification** other than the status or qualification which he in fact possesses ...".

גם בנוסח זה מדובר על "מעמד מקצועי" ולא רק על "כישורים מקצועיים", ולפיכך נראה שהכוונה אינה רק להגדרה הטכנית-פורמלית של התואר המקצועי גרידא, אלא גם לתיאור של המעמד המקצועי. לא מדובר רק ב"תואר" במובנו המצומצם (title), אלא גם בכל נתון שיש בו משום "תיאור" של המעמד (סטאטוס) המקצועי (description). זאת ועוד, יש לייחס משמעות לשימוש שעשה המחוקק בשני המונחים הנ"ל, הן כישורים מקצועיים והן מעמד מקצועי, באופן שייקבע שהוראת הסעיף אינה מצומצמת לאיסור שימוש בכינוי שלא משקף את הכישורים המקצועיים, את התואר הרשמי, והיא משתרעת גם על שימוש בכינוי שמתאר שלא כהלכה את מעמדו המקצועי של המורשה לריפוי שיניים, ובכלל זה כינוי אקדמי. נוסח הוראת הפקודה רחב דיו על מנת שהאיסור שבה יחול גם על שימוש בתואר פרופסור שלא אושר על ידי המנהל, והדבר משתלב לטעמי עם המטרה העומדת ביסוד ההוראה - מניעת הטעייה של הציבור. המצרף לשמו תואר פרופסור, אף אם מדובר בתואר אקדמי ולא מקצועי, מאדיר את מעמדו המקצועי ומצביע ולו על קיומה של אפשרות (ודי בכך, שהרי נאמר בסעיף "המסתברים כרמז") שהמעמד המקצועי שיש לו רם יותר לעומת מי שאינו נושא בתואר זה.

על כן, על מנת שניתן יהיה לפקח כראוי על השימוש שנעשה בתואר האמור, מתחייב, בהתאם להוראת סעיף 36 לפקודה, שתוגש בקשה למנהל הכללי של משרד הבריאות, הוא "המנהל" כהגדרתו בסעיף 1 לפקודה. ללא אישורו של המנהל, אין בידי מורשה לריפוי שיניים להציג עצמו כ"פרופסור" במסגרת עבודתו. בקביעתי זו אינני מניח בהכרח כי המנהל, או מי מטעמו, יכריע לבדו מיהו הזכאי להיקרא "פרופסור" מבחינה מהותית, ובאילו תנאים, שכן לשם כך ביכולתו (או אולי אף מחובתו) להיוועץ בגורמים רלבנטיים, כדוגמת המועצה להשכלה גבוהה או האיגוד המקצועי, ולקבוע נהלים ברורים. אולם, בהתאם לסעיף הנדון, המנהל הוא הגורם המפקח על השימוש הנעשה בתואר האמור במסגרת עיסוקו של מורשה לריפוי שיניים.

יודגש, כי האמור כאן מתייחס לנסיבותיו של תיק זה, דהיינו – למצב שבו מדובר במי שתואר "פרופסור" הוענק לו על-ידי מוסד אקדמי שאינו בתחום מדינת ישראל. בכל הנוגע לרופא שיניים שכיהן או מכהן כפרופסור בפקולטה לרפואה באחת מהאוניברסיטאות בארץ, עמדת ההסתדרות הרפואית בישראל היא, שמנקודת מבטה אין מניעה לכך שהוא יעשה שימוש בתוארו זה בכפוף לתנאים שנקבעו לכך (ראו נייר העמדה משנת 2009 שצוטט לעיל). על כן, לכאורה, ייתכן שבנסיבות אלה אין צורך בפנייה למנהל. עם זאת, סוגיה זו לא נדונה בפנינו, ועל כן אין אנו מחווים בה דעה.

18. באשר לתקנה 2(1)(ח) לתקנות – ראשית, תקנה זו קובעת את האופן בו ייעשה שימוש בתואר "פרופסור לרפואת שיניים" במסגרת פרסומת, ולא בהקשרים אחרים. שנית, ברי כי תקנות אלו הותקנו מכוח הפקודה וכפופות להוראותיה. על כן, הוראת תקנה זו תקפה כלפי מורשה לריפוי שיניים רק ככל שהלה קיבל היתר מהמנהל לשימוש בתואר "פרופסור" מכוח סעיף 36 לפקודה. לפיכך, לדידי, שגה בית המשפט המחוזי בקבעו כי הוראת התקנה מכשירה את השימוש שנעשה על-ידי המשיב בתואר "פרופסור" על דלת מרפאתו ובמסמכיה, מה גם שספק רב בעיני אם שימוש זה הוא בגדר "פרסומת", כפי שכנראה הניח בית המשפט המחוזי. כאמור, התקנות מסדירות את האפשרות לציין את התואר פרופסור במסגרת פרסומת, כהגדרתה בתקנות, ולא את מכלול ההיבטים של האפשרות האמורה (על גבי נייר מכתבים, מסמך רפואי, דלת המרפאה וכו'). באשר לפרסומת, נדרשת הוספת הפרטים הכוללים את שם המוסד, המדינה בה הוא פועל והתקופה שבגדרה הוענק התואר. אלא שבטרם ניזקק להסדרת השימוש בתואר פרופסור במסגרת פרסומת, יש להידרש תחילה לשאלה האם בכלל רשאי מורשה לריפוי שיניים פלוני להשתמש בתואר זה, נושא המוסדר בהוראת סעיף 36 לפקודה.

19. הן משרד הבריאות והן המועצה להשכלה גבוהה ביקשו להימחק מהתובענה שהתבררה בבית המשפט המחוזי, בלי שהציגו, לגופו של עניין, את עמדתם בסוגיה. לטעמי היה מקום לשמוע את עמדת הרשויות בסוגיה הנדונה, אם כי מהחומר עולה כי הן הביעו מורת רוח לגבי התנהלות המשיב (ראו לעניין זה המכתב שהוזכר לעיל, מיום 9.10.2011, שנשלח למשיב מטעם האגף להבטחת איכות במשרד הבריאות, בו נאמר, בין היתר, כי השימוש שעושה המשיב בתואר פרופסור "מהווה פגיעה ברורה בציבור ובמקצוע", זאת תוך אזכור הוראת סעיף 36 לפקודה). בכוחן של הרשויות לקבוע, בהמשך לפסק דין זה, הוראות וכללים ברורים יותר המסדירים את אופן הפעלת הפיקוח מצד המנהל על השימוש בתואר האמור על-ידי מורשה לריפוי שיניים. טובתו של הציבור מחייבת כי הסדרה שכזו תעשה, שכן, כאמור לעיל, שימוש פרוץ בתואר זה עלול להביא להטעיית הציבור. יצוין, כי אף אם מניעיה האמיתיים של המערערת אינם נוגעים לבירור השאלה מיהו הרשאי לשאת בתואר פרופסור ואין עניינה בטובת הציבור הרחב, כטענת המשיבים, ערעורה זה מעלה סוגיה אשר חורגת מעניינם הפרטני של

הצדדים ודורשת פתרון, ואין בטענות בדבר חוסר תום-לב של המערערת, כשלעצמן, בכדי להביא לדחיית הערעור מבלי להסדירה.

20. באשר למשיבים 3-4, דהיינו בית החולים בו ממוקמת מרפאת המשיב ומנהלו - לא שוכנעתי מטענות המערערת כי אכן יש ממש בצירופם לתביעה שנידונה בבית המשפט המחוזי ובערעור זה. בטענותיה מפנה המערערת לסעיפים שונים בהסכם בין המרפאה ובין בית החולים, שנחתם על-ידי המשיב והמשיב 4 בשנת 2009, אשר לטענתה סותרים את קביעת בית המשפט המחוזי לפיה בין המרפאה לבין בית החולים קיימים יחסי שוכר-משכיר ויחסי מתן שירותים בלבד. אולם, סעיפים אלו בהסכם תוקנו והובהרו במסגרת הליך נפרד שניהלה המערערת כנגד המשיבים, במטרה להבטיח כי זהו אומנם טיב היחסים ביניהם (ראו: בג"ץ 3902/12 עמותת רופאי השיניים הערביים בישראל נ' שר הבריאות (5.12.2012)). הפניית המערערת לנוסחם הישן של הסעיפים, אפוא, איננה מסייעת להוכחת טענותיה. למעלה מן האמור אציין, בלי לקבוע מסמרות לעניין היחסים בין המרפאה ובית החולים, כי גם בהינתן הסעיפים בנוסחם הישן, מסופקני שהיה בידי המערערת להוכיח קיומם של יחסי כפיפות. על כן, מסכים אני לטענת המשיבים 3-4 לפיה לא קיימת יריבות ביניהם לבין העותרת, וצו המניעה המבוקש הוא חסר כל משמעות אופרטיבית כלפיהם.

21. אציע, אפוא, לחבריי כי הערעור יתקבל בחלקו, באופן שפסק דינו של בית משפט קמא יבוטל ביחס למשיבים 1 ו-2 (לרבות חיוב המערערת בהוצאות משיבים אלה) וינתן על-ידינו צו מניעה האוסר עליהם להצמיד תואר "פרופסור" לשם המשיב 1 ולעשות בתואר זה שימוש בקשר עם עיסוקו של המשיב 1 כרופא שיניים, מבלי שקיבלו את אישור המנהל הכללי של משרד הבריאות ועל פי תנאיו של אישור זה, ככל שיינתן. הערעור בעניינם של המשיבים 3 ו-4 יידחה, ופסק דינו של בית משפט קמא ביחס למשיבים אלה, לרבות ההוצאות שנפסקו לזכותם, יעמוד בתוקפו.

עוד אציע לחייב את המערערת לשאת בהוצאות המשיבים 3 ו-4 בערעור בסך 15,000 ש"ח. נוכח הלשון המשתלחת בה נוסחו הודעת הערעור ועיקרי הטיעון מטעם המערערת, אציע שלא לחייב את המשיבים 1 ו-2 לשאת בהוצאותיה על אף קבלת ערעורה בעניינם.

השופט י' דנציגר:

אני מסכים.

שופט

השופטת ד' ברק-ארז:

אני מסכימה.

שופטת

לפיכך הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט צ' זילברטל.

ניתן היום, ג' בכסלו התשע"ה (25.11.2014).

שופטת

שופט

שופט